

**GLAVNA SLUŽBA
ZA REVIZIJU JAVNOG SEKTORA
REPUBLIKE SRPSKE**

78000 Banja Luka, Vuka Karadžića 4
Republika Srpska, BiH
Tel: +387 (0) 51 / 247-408
Faks: +387 (0)51 / 247-497
e-mail: revizija@gsr-rs.org
www.gsr-rs.org

**Izveštaj o naknadnom pregledu provođenja preporuka
iz Izveštaja revizije učinka
„Upravljanje vodovodnim sistemima“**

Broj: RU 005-14-NP

Banja Luka, oktobar 2021. godine

SADRŽAJ

1	UVOD	3
2	PROVOĐENJE PREPORUKA	4
2.1	Preporuka za Vladu Republike Srpske	5
2.2	Preporuka za jedinice lokalne samouprave.....	7
2.3	Preporuke za vodovodna preduzeća	8
3	ZAKLJUČAK.....	14
	PRILOZI	15

Naknadni pregled provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima"

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI okvirom revizije za javni sektor, provela naknadni pregled provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima".

Naknadni pregled podrazumijeva ispitivanje mjera i aktivnosti na provođenju preporuka koje su po Izvještaju revizije učinka preduzete od strane Vlade Republike Srpske, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, jedinica lokalne samouprave i vodovodnih preduzeća i utvrđivanje statusa provedenosti preporuka u skladu sa Metodologijom revizije učinka.

Nalazi izvršenog naknadnog pregleda pokazuju da su nadležne institucije za upravljanje vodovodnim sistemima i vodovodna preduzeća, svako u skladu sa svojim nadležnostima za određeni segment upravljanja vodovodnim sistemima, uglavnom donijele akcione planove i na osnovu njih preduzimale mjere i aktivnosti na poboljšanju upravljanja vodovodnim sistemima. U posmatranom periodu obuhvaćenim naknadnim pregledom Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, posmatrane jedinice lokalne samouprave i vodovodna preduzeća su preduzeli značajan broj mjera i aktivnosti na unapređenju stanja u upravljanju vodovodnim sistemima. Na osnovu takvih informacija o aktivnostima i pokazatelja o ostvarenim rezultatima, revizija se uvjerila da su od pet datih preporuka četiri djelimično provedene, a jedna nije provedena.

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, u skladu sa odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, dostavila Nacrt izvještaja institucijama i vodovodnim preduzećima obuhvaćenim ovim naknadnim pregledom, Vladi Republike Srpske, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, posmatranim jedinicama lokalne samouprave i vodovodnim preduzećima.

Na Nacrt izvještaja nije bilo primjedbi.

Konačan izvještaj dostavljen je svim institucijama kojima se u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske treba dostaviti. Izvještaj će biti dostupan javnosti putem internet stranice Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, www.gsr-rs.org.

Glavni revizor je donio Odluku da se provede ovaj naknadni pregled. Naknadni pregled proveo je revizorski tim u sastavu Daliborka Milijević, vođa revizorskog tima i Milena Broćeta Maslarić, član revizorskog tima.

Glavni revizor
Jovo Radukić, s.r.

LISTA SKRAĆENICA

RS	Republika Srpska
GSRJS RS	Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske
NS RS	Narodna skupština Republike Srpske
Vlada RS	Vlada Republike Srpske
MPŠV	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske
JU „Vode Srpske“	Javna ustanova „Vode Srpske“
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LU	Lokalna uprava
VP	Vodovodna preduzeća
KP	Komunalna preduzeća
JP	Javna preduzeća
NO	Nadzorni odbor
OR	Odbor za reviziju
SA	Skupština akcionara
KM	Konvertibilna marka

1 UVOD

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske (u daljem tekstu: GSRJS RS) je provela reviziju učinka i u julu 2015. godine objavila Izvještaj revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima". Osnovni cilj revizije je bio da se ispita da li je obezbjeđeno efikasno upravljanje vodovodnim sistemima, kroz sistemski pristup i kreiranje i provođenje mjera i aktivnosti ciljanih na smanjenje gubitaka vode i uspješno funkcionisanje vodovodnih preduzeća (u daljem tekstu: VP).

Nalazi izvršene revizije su pokazali da su se u posmatranom periodu gubici vode u Republici Srpskoj (u daljem tekstu: RS) prosječno kretali oko 50% od ukupno proizvedene vode sa izraženim varijacijama i blagim trendom rasta u svim VP u posmatranom periodu. Utvrđivanje komponenti Vodnog bilansa¹ i obračun gubitaka vode se kod većine VP nije vršio po opštepriznatoj i kod nas primijenjenoj međunarodnoj IWA WLSG metodologiji². U planovima poslovanja VP ciljevi nisu bili postavljeni tako da je definisani rezultat mjerljiv i jasan, kao ni definisani nosioci realizacije, te planirana dinamika ostvarivanja pojedinačnih ciljeva. Osnovni uslovi za potrebe operativnog upravljanja vodovodnim sistemima i gubicima vode nisu bili obezbjeđeni, a koji su bili definisani strateškim aktima vlasti RS. Stalna mjerenja tj. monitoring na vodovodnim sistemima nisu bila u potpunosti uspostavljena, nije formirana ekonomska cijena vode i uspostavljen Vodni informacioni sistem. Pitanje vlasništva nad vodovodnom infrastrukturom nije bilo u potpunosti riješeno, kao ni investicionog održavanja vodovodne infrastrukture i kapitalnih investicija. Iako lokalne uprave (u daljem tekstu: LU) raspolažu velikim brojem upravljačkih mehanizama za uspješno upravljanje VP, te mehanizme nisu koristile na pravi način da bi uticale na uspješno upravljanje vodovodnim sistemima, a samim tim i na smanjivanje gubitaka vode.

Ovim naknadnim pregledom provođenja preporuka datih u Izvještaju revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima" se ispituje kako su nadležne institucije reagovala na Izvještaj, da li su doneseni akcioni planovi, da li je postupano po akcionim planovima i ispitivanje provedenih mjera i aktivnosti na provođenju preporuka. Ukupno je dato pet preporuka, od kojih jedna preporuka Vladi Republike Srpske (u daljem tekstu: Vlada RS) i Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (u daljem tekstu: MPŠV), jedna preporuka jedinicama lokalne samouprave (u daljem tekstu: JLS) i 3 preporuke za VP, kako je prikazano u Tabeli.

Tabela 1. Preporuke po nivoima nadležnosti "Upravljanje vodovodnim sistemima"

Red.br.	Institucije	Broj preporuka
1	Vlada RS i MPŠV	1
2	JLS	1
3	VP	3
UKUPNO:		5

Ispitivanja preduzimanih mjera i aktivnosti na provođenju preporuka revizije su vršena u MPŠV, gradovima Banja Luka i Bijeljina, opštinama Pale i Istočno Novo Sarajevo i VP: "Vodovod" a.d. Banja Luka, "Vodovod i kanalizacija", a.d. Bijeljina, KP "Vodovod i kanalizacija" a.d. Istočno Sarajevo i JP "Vodovod i kanalizacija" a.d. Pale.

¹ Prilog 2 – Osnovni pojmovi iz Vodnog bilansa po IWA metodologiji

² IWA (International Water Association) – Međunarodno udruženje za vode; IWA WLSG (Water Loss Specialist Group) metodologija analize i kontrole gubitaka vode

Naknadnim pregledom je obuhvaćen period od šest godina, a što podrazumijeva period od objavljivanja Izvještaja revizije učinka 2015. godine do kraja avgusta 2021. godine.

U vršenju naknadnog pregleda kao izvori podataka i informacija korišteni su:

- regulatorni i planski akti usvajani u posmatranom periodu;
- podaci i informacije iz upitnika koje su, po zahtjevu u definisanoj strukturi, popunjavale institucije i VP obuhvaćena naknadnim pregledom;
- podaci i informacije dobijeni putem intervjua sa nadležnim i zaposlenim u institucijama i VP obuhvaćenih naknadnim pregledom;
- programi rada institucija i VP i izvještaji o njihovoj realizaciji;
- planovi i programi sa mjerama i aktivnostima za smanjenje gubitaka vode i ukupno upravljanje vodovodnim sistemima;
- izvještaji, informacije ili analize vršene u posmatranom periodu o stanju o gubicima vode i u ukupnom upravljanju vodovodnim sistemima ili o određenim specifičnim pitanjima u njegovom funkcionisanju i koordinisanom djelovanju različitih nivoa nadležnosti i odgovornosti.

2 PROVOĐENJE PREPORUKA

U svrhu izvještavanja o načinu provođenja preporuka revizije učinka u posmatranom periodu naknadnog pregleda i potrebne ocjene nivoa provedenosti svake od preporuka i za svaku od grupa subjekata povezanu sa određenim nivoom i obimom nadležnosti, mogući statusi provedenosti su klasifikovani u pet kategorija:

PREPORUKA JE POTPUNO PROVEDENA	- nadležne institucije su dokumentovale cjelokupnost preduzetih mjera i aktivnosti na provođenju preporuke; - jasno prezentovale i dokumentovale rezultate navedenih mjera i aktivnosti; - obrazložile i dokumentovale pokazatelje promjena i poboljšanje stanja.
PREPORUKA JE DJELIMIČNO PROVEDENA	- nadležne institucije su dokumentovale djelimično preduzete mjere i aktivnosti na provođenju preporuka; - obrazložile i dokumentovale nemogućnost realizacije dijela istih; - prezentovale i dokumentovale rezultate i pokazatelje djelimičnog uticaja na promjene stanja.
PROVOĐENJE PREPORUKE U TOKU	- nadležne institucije su dokumentovale trajanje realizacije planiranih mjera i aktivnosti na provođenju preporuka; - obrazložile i dokumentovale probleme vezane za dugoročnost postupka provođenja potrebnih promjena; - obrazložile složenost procedura usaglašavanja sistemskih pitanja i realizacije ukupnih aktivnosti.
PREPORUKA NIJE PROVEDENA	- nadležne institucije nisu dokumentovale aktivnosti na preduzimanju mjere na provođenju preporuka; - nisu prezentovale, ni dokumentovale poboljšanje relevantnih rezultata rada u posmatranom periodu, ni uticaj ostvarenih rezultata na poboljšanje stanja u upravljanju vodovodnim sistemima.
PREPORUKA NIJE AKTUELNA	- nadležne institucije su obrazložile bespredmetnost preduzimanja mjera i aktivnosti, uzrokovanog okolnostima koje su preporuku učinile neaktuelnom, odnosno neprovodivom (promjena regulative, nadležnosti, odgovornosti i dr.).

Nakon objave Izvještaja revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima" Vlada RS i MPŠV nisu dostavili Akcioni plan za provođenje preporuka. Tri od četiri posmatrane JLS su dostavile Akcioni plan za provođenje preporuka, i to Gradska uprava Banja Luka i opštine Pale i Istočno Novo Sarajevo su dostavile Akcioni plan za provođenje preporuka, a Gradska uprava Bijeljina

nije dostavila Akcioni plan za provođenje preporuka. Sva četiri posmatrana VP su dostavila Akcioni plan za provođenje preporuka po Izvještaju revizije učinka.

Nalazi naknadnog pregleda provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima", u ovom poglavlju se prezentuju u skladu sa strukturom datih preporuka. To podrazumijeva da se nalazi prezentuju posebno za svaku od datih preporuka i da se odnose na svaki od tri nivoa nadležnosti i odgovornosti u upravljanju vodovodnim sistemima.

2.1 Preporuka za Vladu Republike Srpske

Preporuka

Vlada Republike Srpske kroz regulativu i sistemski pristup rješavanju određenih pitanja, trebalo bi da obezbijedi osnovne uslove za uspješno upravljanje vodovodnim sistemima.

Status preporuke: Preporuka je djelimično provedena

Obrazloženje statusa:

MPŠV je u periodu od objavljivanja navedenog Izvještaja revizije učinka do kraja avgusta 2021. godine preduzimalo značajan broj mjera i aktivnosti na provođenju preporuke. MPŠV je pripremilo, a Vlada RS je usvojila nacrt i prijedlog Strategije integralnog upravljanja vodama Republike Srpske i dostavila na usvajanje Narodnoj skupštini Republike Srpske (u daljem tekstu: NS RS). NS RS je usvojila Strategiju integralnog upravljanja vodama 2015-2024. godina u 2016. godini.³ Strategija integralnog upravljanja vodama, po svojoj suštini, je strateški razvojni dokument na osnovu kojeg nadležna ministarstva i Vlada RS provode definisane aktivnosti u cilju ostvarenja strateških ciljeva razvoja sektora voda i zaštite vodnog resursa na teritoriji RS. Strategija je donesena kao zakonska obaveza, kojom se na sveobuhvatan način definiše politika integralnog upravljanja vodama RS u svjetlu evropskih i međunarodnih pravila i principa. Strategijom integralnog upravljanja vodama je definisan cilj najvišeg reda kao ostvarivanje jedinstvenog, upravljanog i potpuno usklađenog vodnog režima na području RS, na svakom od njena dva oblasna riječna sliva⁴. Definisani osnovni cilj se razlaže u veoma bitne grupe ciljeva koji se između ostalog odnose i na vodosnabdijevanje i upravljanje vodovodnim sistemima, i to:

- stvaranje pravnog okvira u cilju efikasnog funkcionisanja sektora voda;
- osiguranje dovoljnih količina kvalitetne vode za snabdijevanje vodom stanovništva;
- obezbjeđivanje potrebnih količina vode odgovarajućeg kvaliteta za sve privredne potrebe i dr. ciljeve.

U cilju poboljšanja integralnog upravljanja vodama Vlada RS je tokom 2018. godine donijela Odluku o usvajanju Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Save Republike Srpske (2018-2021. godina), kao i Odluku o usvajanju Plana upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice Republike Srpske (2018-2021. godina).⁵ Oba ova plana su strateški dokumenti kojima se, u skladu sa Zakonom o vodama Republike Srpske⁶ (u

³ Odluka o usvajanju Strategije integralnog upravljanja vodama Republike Srpske 2015-2024. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/16)

⁴ Član 23. Zakona o vodama Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 50/06, 92/09, 121/12 i 74/17)

⁵ 163. sjednica Vlade Republike Srpske, održana 08.02.2018. godine

⁶ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 50/06, 92/09, 121/12 i 74/17

daljem tekstu: Zakon o vodama), definiše integralno upravljanje vodama u RS na nivou oblasnih riječnih slivova, a koji sadrže i elemente koji se odnose na vodosnabdijevanje. Ovim odlukama Vlade RS prethodio je niz aktivnosti resornog MPŠV i Javne ustanove "Vode Srpske" (u daljem tekstu: JU "Vode Srpske") na izradi planova upravljanja, uz koordinaciju sa nadležnim institucijama u RS, Federaciji Bosne i Hercegovine i uz učešće javnosti.

Različiti zakonski i podzakonski propisi definišu oblast vodnih usluga i upravljanje vodovodnim sistemima na nivou RS, a za šta je nadležno više institucija pri čemu se pojavljuje nedovoljno razgraničenje nadležnosti između MPŠV, Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske i JU "Vode Srpske". Prema odredbama Zakona o vodama i Zakona o republičkoj upravi Republike Srpske⁷ (u daljem tekstu: Zakon o republičkoj upravi) za poslove iz oblasti vodnih usluga nadležno je MPŠV. Naime, Zakonom o republičkoj upravi definisano je u članu 28. da je MPŠV nadležno, između ostalog, za propisivanje uslova vodosnabdijevanja, prikupljanje i prečišćavanje komunalnih otpadnih voda. S druge strane, Zakonom o komunalnim djelatnostima Republike Srpske⁸ (u daljem tekstu: Zakon o komunalnim djelatnostima) definisano je u članu 32. da upravni nadzor nad primjenom Zakona o komunalnim djelatnostima i propisa donesenih na osnovu njega vrši Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske. Pored navedenih republičkih organa uprave, određene stručne i druge poslove iz oblasti voda, u skladu sa odredbama Zakona o vodama, obavlja JU "Vode Srpske". U Zakonu o vodama nisu precizno uređeni poslovi iz oblasti vodnih usluga koje treba da obavlja JU "Vode srpske", niti odnos JU "Vode srpske" sa republičkim institucijama i organima JLS nadležnim za vode i komunalne djelatnosti u obavljanju poslova iz oblasti vodnih usluga.⁹

U posmatranom periodu MPŠV je pripremilo i dostavilo Informaciju o stanju i potrebama za unapređenje sektora vodnih usluga u RS koju je Vlada RS prihvatila i donijela zaključak kojim se formira Interresorna radna grupa, sa zadatkom izrade Programa unapređenja vodnih usluga u RS i prijedloge za izmjene i dopune postojećeg pravnog okvira u oblasti vodnih usluga, uključujući i propise kojim će se definisati metodologija određivanja cijene vodnih usluga u RS.¹⁰ Kako navode u MPŠV imenovanje radne grupe u skladu sa Zaključkom se očekivalo u septembru 2021. godine, a Program unapređenja će uz podršku međunarodnih razvojnih partnera biti pripremljen do kraja 2021. godine. Održana su dva radna sastanka nominovanih predstavnika institucija.

Tokom 2018. godine donesen je Pravilnik o Vodnom informacionom sistemu¹¹ kojim je predviđen modul korišćenja voda, uključujući sisteme za snabdijevanje vodom i hidrotehničke objekte. Pravilnikom se propisuju uspostavljanje i upravljanje Vodnim informacionim sistemom,

⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 115/18

⁸ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 124/11 i 100/17

⁹ "Vodne usluge u zakonodavstvu Republike Srpske, analiza i preporuke", januar 2021. godine- Udruženje za oblast voda i zaštitu okoline "Aquasan mreža u BiH" je u sklopu projekta "Dijalog o politikama i razvoj vještina u oblasti otpadnih voda u Republici Srpskoj" angažovalo pravnog stručnjaka s ciljem podrške u razmatranju relevantnih regulatornih okvira i procjeni predloženih rješenja u odnosu na važeće zakone i podzakonske akte u sektoru vodnih usluga u Republici Srpskoj. Projekat "Dijalog o politikama i razvoj vještina u oblasti otpadnih voda u Republici Srpskoj" zajednički finansiraju Švajcarski državni sekretarijat za ekonomska pitanja (SECO) i Švajcarsko udruženje za vode (Swiss Water Association – VSA), uz podršku i saradnju sa Vladom Republike Srpske. Angažovani pravni stručnjak bio je u obavezi da analizira postojeći zakonodavno-pravni i institucionalni okvir za pružanje vodnih usluga vodosnabdijevanja i prikupljanja i prečišćavanja otpadnih voda u Republici Srpskoj, procijeni iste i izradi prijedlog potrebnih unapređenja.

¹⁰ 135. sjednica Vlade Republike Srpske, 02.09.2021. godine, Zaključak Vlade Republike Srpske o prihvatanju Informacije o stanju i potrebama za unapređenje sektora vodnih usluga u Republici Srpskoj

¹¹ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 71/20

elementi i sadržaj i način prikupljanja, čuvanja, distribucije i prezentacije podataka Vodnog informacionog sistema. JU "Vode Srpske" je uspostavila vodni informacioni sistem kao osnov informacione baze za upravljanje vodovodnim sistemima, s ciljem da se u narednom periodu više pažnje posveti informacijama i podacima o vodovodnim sistemima u RS.

MPŠV je iniciralo i sprovode se aktivnosti u okviru projekata, pripremljena dokumentacija i smjernice za JLS i VP za utvrđivanje cijene vode. MPŠV je tokom 2021. godine izradilo Nacrt Uredbe o metodologiji utvrđivanja najniže osnovne cijene vodnih usluga u RS, koja će biti dostavljena Vladi RS na razmatranje i usvajanje.

Pitanja vlasništva nad imovinom koju koriste VP nisu u potpunosti riješena. Preduzete su određene aktivnosti, u okviru projekta MEG (UNDP) JLS koje učestvuju u projektu postupaju u skladu sa smjernicama i najboljim praksama.

MPŠV o provedenim mjerama i aktivnostima i realizaciji definisanih strateških i operativnih ciljeva izvještava Vladu RS u okviru redovnog godišnjeg izvještavanja.

2.2 Preporuka za jedinice lokalne samouprave

Preporuka

Lokalne uprave koristeći postojeće upravljačke mehanizme na pravi način trebalo bi da utiču na uspješnost upravljanja vodovodnim sistemima, a samim tim i smanjivanje gubitaka vode.

Status preporuke: Preporuka je djelimično provedena

Obrazloženje statusa:

JLS u skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnosti osnivaju VP, odnosno Skupštine opštine/grada donose Odluke o osnivanju – organizovanju javnih komunalnih preduzeća u oblasti vodosnabdijevanja i prečišćavanja otpadnih voda, Odluku o obavljanju komunalnih djelatnosti vodosnabdijevanja i prečišćavanja otpadnih voda i Odluku o načinu formiranja cijena komunalnih usluga.

Međusobna prava i obaveze između JLS i VP, uslovi i način upravljanja, korištenja i održavanja vodovodne i kanalizacione infrastrukture regulisani su različito u zavisnosti od JLS i VP. Dvije od četiri JLS imaju potpisane Sporazume/ugovore sa VP. Opština Bijeljina i VP su tokom 2010. godine potpisali Sporazum o javnim uslugama i mjerama za unapređenje vodovodnog i kanalizacionog sistema na području opštine Bijeljina.¹² Tokom 2018. godine Grad Banja Luka je sa VP zaključio Ugovor o predaji na upravljanje i održavanje objekata i infrastrukture javnih lokalnih/seoskih vodovoda, a tokom 2020. godine su zaključili i pojedinačne ugovore o međusobnim pravima i obavezama, uslovima i načinima upravljanja, korištenja i održavanja vodovodne i kanalizacione infrastrukture između Grada i VP Banja Luka.¹³ Opštine Istočno Novo Sarajevo i Pale i lokalna VP nisu potpisale Sporazume/ugovore o međusobnim pravima i obavezama. Posmatrane JLS uglavnom prilikom izgradnje nove mreže vrše prenos iste na upravljanje, korištenje i održavanje VP. Što se tiče računovodstvenog evidentiranja imovine koju koriste VP, dio imovine se nalazi u računovodstvenim evidencijama JLS, dio u evidencijama VP, a dio imovine i u evidencijama JLS i VP.

¹² Sporazum broj 02-370-928/10 od 02.08.2010. godine

¹³ Ugovor broj 12-G-4207/18 od 15.10.2018. godine, Ugovor broj 12-G-315/20 od 05.02.2020. godine i Ugovor broj 12-G-316/20 od 05.02.2020. godine

JLS pri odabiru programa i projekata koji se odnose na izgradnju i rekonstrukciju vodovodne mreže koriste kriterije za utvrđivanje prioriteta projekata planiranih strategijama razvoja i drugih razvojnih i operativnih planskih dokumenata JLS u koje su uključeni kapitalni projekti rekonstrukcije i izgradnje nove vodovodne mreže. Uglavnom se izbor projekata za realizaciju vrši prema prioritetima sa terena i zahtjevima stanovništva i prema evidentiranim problemima u funkcionisanju vodovodne mreže. U obzir se uzima i tendencija rasta i razvoja pojedinih naselja i mogućeg broja priključaka na vodovodnu mrežu.

JLS kao većinski vlasnici kapitala VP, putem organa upravljanja, nadzornog odbora (u daljem tekstu: NO) i odbora za reviziju (u daljem tekstu: OR) i putem svoga predstavnika u Skupštini akcionara (u daljem tekstu: SA) utiču na obim i kvalitet poslovanja, preko redovnih mjera i aktivnosti i kroz razmatranje finansijskih planova i izvještaja, planova i izvještaja o poslovanju, planova i izvještaja o kapitalnim ulaganjima, izvještaja nezavisnog revizora i dr. Kontinuirano se na sjednicama Skupštine opštine/grada razmatraju Informacije o planu poslovanja VP za narednu godinu i poslovanju u protekloj godini i druge odluke i dokumenta po zahtjevu i potrebi.¹⁴ U Gradu Banja Luka resorno Odjeljenje za privredu priprema mišljenje uz Informaciju o planu poslovanja za narednu godinu i o poslovanju u prethodnoj godini i uz originalne Planove i Izvještaje podnosi Skupštini grada na razmatranje.¹⁵

Grad Bijeljina od 2010. godine ima ujednačene cijene vode bez obzira na kategoriju potrošača, što je definisano Sporazumom o javnim uslugama i mjerama za unapređenje vodovodnog i kanalizacionog sistema. Ostale tri JLS imaju različite cijene vode u zavisnosti od kategorije potrošača, sa preduzetim aktivnostima ka ujednačavanju cijena i umanjenom razlikom između nivoa cijena za različite kategorije potrošača.¹⁶

2.3 Preporuke za vodovodna preduzeća

Prva preporuka

Vodovodna preduzeća trebalo bi da jasno i mjerljivo definišu ciljeve i izvještavaju o njihovoj realizaciji u cilju uspješnijeg upravljanja vodovodnim sistemima.

Status preporuke: Preporuka je djelimično provedena

Obrazloženje statusa:

VP izrađuju trogodišnje i godišnje planove poslovanja, kao što je i zakonska obaveza prema Zakonu o javnim preduzećima¹⁷. Planovi poslovanja prolaze standardnu zakonsku proceduru razmatranja i usvajanja (organe VP – NO, OR, SA i organe LU i Skupština opštine/grada). Uglavnom VP u trogodišnjim i godišnjim planovima poslovanja definišu strateške i operative ciljeve. Definisani su ciljevi koji se trebaju realizovati, kao i zadaci i aktivnosti po odjeljenjima/službama VP. Planovi poslovanja sadrže i pokazatelje koji se odnose na planirane prihode, rashode i planirani finansijski rezultat, program investicija i kapitalne izdatke, izvore finansiranja planiranih investicija za izgradnju i rekonstrukciju vodovodnih sistema. Definisani ciljevi, kao i zadaci i aktivnosti u planovima se mogu neposredno dovesti u vezu sa strateškim aktima na nivou RS, kao i strateškim aktima JLS, studija o vodosnabdijevanju i drugim aktima JLS.

¹⁴ Zaključci Skupština opštine/grada o usvajanju Planova i izvještaja poslovanja vodovodnih preduzeća

¹⁵ Mišljenja resornog odjeljenja uz Planove i Izvještaje o poslovanju vodovodnog preduzeća

¹⁶ Odluke i zaključci Skupština opštine/grada o utvrđivanju cijena vode na njihovoj teritoriji

¹⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 75/04, 78/11

U okviru trogodišnjih i godišnjih planova poslovanja u VP Banja Luka su jasno definisani strateški i operativni ciljevi, sa konkretnim aktivnostima i mjerama, nosiocima realizacije, potrebnim resursima i rokovima. VP Bijeljina u okviru svojih trogodišnjih i godišnjih planskih dokumenata definiše operativne ciljeve koji proističu iz strateških opredjeljenja VP, pregled planiranih mjera i aktivnosti, nosioce realizacije, rokove, dinamiku realizacije i potrebne resurse. Mjere i aktivnosti predviđene trogodišnjim planom poslovanja prate godišnji planovi poslovanja. U VP Istočno Sarajevo u Planu poslovanja za 2021. godinu definisani su ciljevi čija realizacija je planirana kroz aktivnosti po prioritetima, bez nosioca aktivnosti, rokova i dinamike realizacije, očekivanih i mjerljivih rezultata. VP je u fazi izrade Plana poslovanja za 2022. godinu i radi na promjeni načina definisanja ciljeva, aktivnosti i mjera, nosioca realizacije, potrebnih resursa i rokova. U VP Pale u planovima poslovanja su definisane mjere i aktivnosti sa nosiocima po organizacionim jedinicama, potrebnim resursima i rokovima. Ciljevi su uglavnom definisani u zaključcima planova poslovanja i veoma su opšti i uglavnom se izriču kao namjere ("smanjiti gubitke vode", "povećati efikasnost", "obezbijediti blagovremenu naplatu", "kontinuirana proizvodnja i isporuka vode" i dr.). Ovako definisani ciljevi se mogu neposredno dovesti u vezu sa definisanim mjerama i aktivnostima. VP je u fazi definisanja jasnih i mjerljivih ciljeva za 2022. godinu, te u skladu sa tim mjera i aktivnosti, nosioca realizacije, potrebnih resursa i rokova.

Izveštaji o poslovanju prolaze sve instance, kao i planovi poslovanja, najprije idu na razmatranje i usvajanje organima VP (NO, OR, SA), zatim organima LU i Skupština opštine/grada. Uglavnom prolaze formalno razmatranje i usvajanje, eventualno se traži dodatno objašnjenje po pojedinim tačkama, to su uglavnom finansijsko-računovodstvena pitanja i pitanja dobiti/gubitka VP. Nije bilo posebnih pitanja i zahtjeva u vezi sa planiranjem, realizacijom ciljeva i izvještavanjem po pitanju istih. Organi VP (NO, OR, SA) u posmatranom periodu se uglavnom nisu bavili pitanjima gubitaka vode, reorganizacijom VP i ekonomskom cijenom vode.

U VP Banja Luka u okviru godišnjih izvještaja o poslovanju daje se jasan pregled ostvarenih rezultata po definisanim ciljevima. U ostala tri VP kroz izvještaje se može dovesti veza realizovanih mjera i aktivnosti sa ciljevima, ali se kroz izvještaje o poslovanju ne daje jasan pregled stepena realizacije ciljeva. Ciljevi definisani u planovima poslovanja VP se uglavnom djelimično realizuju i provode. Tokom provođenja ovog naknadnog pregleda revizija je pratila realizaciju više ciljeva VP ("smanjiti gubitke vode", "obezbjeđivanje ekonomske cijene vode", "uspostavljanje i ažuriranje jedinstvenog informacionog sistema", "povećanje stepena naplate" i dr.). Dalje u tekstu daje se primjer realizacije cilja "povećanje stepena naplate" u sva četiri VP. VP su preduzimala mjere i aktivnosti na poboljšanju stepena naplate realizacije i smanjivanju potraživanja. U VP u posmatranom periodu je došlo do blagog povećanja stepena naplate i u 2020. godini stepen naplate se kretao od 64% do 78%, a u 2014. godini od 55% do 77% u zavisnosti od VP. VP Istočno Sarajevo i VP Pale prilikom izvještavanja o stepenu naplate daju pregled tekućeg i ukupnog stepena naplate. Tako u 2020. godini u VP Istočno Sarajevo ukupni stepen naplate je 64%, a tekući 82%, a u VP Pale ukupni stepen naplate je 68%, a

ekući 80%. Ukupni stepen naplate u VP Banja Luka za 2020. godinu je 65%, a u VP Bijeljina 78%.¹⁸

Druga preporuka

Vodovodna preduzeća kroz jasnu strategiju djelovanja, trebalo bi da obezbijede uspješnije upravljanje vodovodnim sistemima, što bi rezultiralo smanjivanjem gubitaka vode i njihovom stabilizacijom.

Status preporuke: Preporuka je djelimično provedena

Obrazloženje statusa:

Strategijom integralnog upravljanja vodama Republike Srpske planirano je smanjivanje gubitaka vode u okviru sistema na vrijednost ispod 30% i njihovu stabilizaciju u daljim intervalima na oko 25%.¹⁹ Ukupna nefakturisana voda, odnosno voda koja ne donosi prihod u svim VP u RS u 2020. godini je iznosila oko 43 miliona m³ ili 42,62% od ukupno zahvaćene/proizvedene vode, što je blago povećanje u odnosu na 2014. godinu²⁰ kada je bila 42,01%.²¹ Količina nefakturisane vode, odnosno izgubljene vode pokazuje koliko je važno da VP gubitke vode izražavaju u novčanoj protivvrijednosti po međunarodnoj IWA metodologiji i preduzimaju mjere i aktivnosti na smanjivanju istih.

Iako je procenat ukupno nefakturisane vode na nivou RS u 2020. godini u odnosu na 2014. godini neznatno povećan, na nivou posmatrana četiri VP došlo je do određenih poboljšanja u procentu nefakturisane vode i gubitaka vode. VP su donosila Akcione planove sa mjerama i aktivnostima za smanjenje gubitaka vode i upravljanje neprihodovanom vodom, te preduzimala mjere i aktivnosti na provođenju navedene preporuke.

Od posmatrana četiri VP nefakturisanu vodu i gubitke vode su smanjila tri VP u 2020. godini u odnosu na 2014. godinu, a u zavisnosti od raspoloživih resursa i finansijskih mogućnosti VP. Najznačajnije smanjenje nefakturisane vode je u VP Bijeljina sa 51,71% na 37,81%. U VP od kraja 2013. godine počinje sistematska zamjena vodomjera starijih od pet godina i nabavljena je oprema za detekciju curenja, te urađen projekat zamjene azbestnih cijevi u naselju Janja i druge vodovodne mreže. U VP se od 2015. godine počela uzimati u obzir količina vode koja nije stvarni gubitak (potrošena, nefakturisana voda) i gubici vode računati po IWA metodologiji.

VP Banja Luka ima smanjenje nefakturisane vode u 2020. godini u odnosu na 2014. godinu i to sa 39,10% na 38,20%. VP ima smanjenje nefakturisane vode i gubitaka vode konstantno do 2017. godine, od kada ima blagi porast do 2020. godine. VP povećanje nefakturisane vode i gubitaka vode obrazlaže prvenstveno preuzimanjem sistema seoskih vodovoda i njihove kompletne mreže (700 km i više nove mreže). Preuzimanje seoskih vodovoda uslovilo je značajne probleme u održavanju gradskog vodovodnog sistema. U nekim seoskim vodovodnim sistemima moralo se izvršiti spajanje sa gradskom vodovodnom mrežom što je uslovilo povećanje gubitaka vode, jer se radi o cjevovodima lošeg kvaliteta. U proteklom periodu je

¹⁸ Prilog 2 – Fakturisana i naplaćena realizacija u posmatranim vodovodnim preduzećima u periodu 2019-2020. godina

¹⁹ Strategija integralnog upravljanja vodama Republike Srpske, str.166

²⁰ Posljednja godina koja je obuhvaćena u Izveštaju revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima" je 2014. godina.

²¹ Statistički godišnjak Republike Srpske, 2020. godina; Statistika životne sredine, godišnje saopštenje, IX 2021. godina

izvršena i primopredaja novog sistema Krčmarice što je uslovalo veću potrošnju vode za ispiranje cjevovoda i puštanje u funkciju.

Takođe i VP Pale ima smanjenje nefakturisane vode u 2020. godini u odnosu na 2014. godinu i to sa 51% na 44,55%. U VP posmatrani period karakterišu značajne oscilacije nefakturisane vode i gubitaka vode, što se obrazlaže načinom obračuna nefakturisane vode i manjom isporukom vode za Grad Sarajevo koji na svojoj vodovodnoj mreži koja je nova i rekonstruisana ima znatno manje gubitke vode. VP obračun gubitaka vode izračunava i prikazuje kao razliku podataka između ulaza vode u sisteme, kalkulisanog na osnovu srednjih minimalnih izdašnosti izvorišta i fakturisanih količina vode isporučenim potrošačima. Iako su izmjenama i dopunama Glavnog projekta sanacije dijela vodovodnog sistema Pala i Glavnog projekta za sanaciju postojećeg vodovodnog sistema Jahorina 2013. godine definisana mjerna mjesta i DMA²² zone, ali dalje nisu definisani radovi integracije GIS²³ baze, obračunskih baza i softvera za bilansiranje količina vode.

U VP Istočno Sarajevo je došlo do povećanja nefakturisane vode u 2020. godini u odnosu na 2014. godinu i to sa 46,35% na 57,17%.²⁴ U VP je do 2015. godine vršena uopštena analiza bilansa proizvedene i fakturisane vode, a na osnovu mjerenja na izlazu iz filtera Tilava. Vodni bilans za vodovodni sistem grada Istočno Sarajevo se počeo izrađivati u skladu sa IWA metodologijom od 2016. godine. Prema Vodnim bilansima za period 2016-2020. godina vidljiv je veoma visok nivo gubitaka vode. VP je po osnovu Izvještaja GSRJS RS i Studije vodopsnabdijevanja opština Istočno Novo Sarajevo i Istočna Ilidža za period 2011-2035. godina u 2016. i u 2018. godini donosilo trogodišnje Akcione planove za upravljanje neprihodovanom vodom. Akcioni planovi su izrađeni za period 2016-2018. i 2018-2020. godina i sadrže dugoročne, srednjoročne i kratkoročne mjere i aktivnosti. Iako su na ukupnoj vodovodnoj mreži gubici vode visoki, VP u zoni Dobrinja 4 smanjilo nivo gubitaka vode na 25% i ta praksa se planira primijeniti i na ostale zone nakon izvršenog zoniranja i u zavisnosti od finansijskih mogućnosti, a što bi dovelo do smanjenja gubitaka vode.

Tri posmatrana VP vrše utvrđivanje komponenti Vodnog bilansa i obračun gubitaka vode po opštepriznatoj i kod nas primijenjenoj međunarodnoj IWA metodologiji.²⁵ Podaci kojima raspolaže VP Pale ne omogućavaju pouzdano određivanje komponenti Vodnog bilansa. Vodni bilansi u VP Pale nisu rađeni i nije poznata struktura gubitaka i uzroci gubitaka. U toku su aktivnosti na integraciji GIS i obračunskih baza i uspostavljanje Vodnog bilansa, definisanje strukture gubitaka i izražavanje istih u novčanoj protivvrijednosti. Prema očekivanjima nadležnih i zaposlenih u VP navedene aktivnosti bi trebale da dovedu do mogućnosti da se uradi pouzdan Vodni bilans gdje će se utvrditi ukupni gubici vode i njihova struktura u sistemu.

Sva četiri VP u posmatranom periodu su u značajnoj mjeri uspostavila GIS baze sa najvažnijim podacima o vodovodnim sistemima. Podaci u GIS baze se unose konstantno. VP vrše unos podataka o vodovodnoj mreži, cjevovodima i objektima u prvu GIS bazu. Oko 90% podataka u prvu GIS bazu su unijeli VP Banja Luka, Bijeljina, Istočno Sarajevo, a Pale oko 95%. Podaci o katastarskim podzemnim instalacijama su dio GIS baza i vrši se unos istih. Podaci o potrošačima u GIS bazi se unose i ažuriraju. U VP Pale i VP Istočno Sarajevo svi podaci o potrošačima su uneseni u bazu podataka. U VP Banja Luka svi podaci o potrošačima iz poslovne zone su vidljivi u GIS bazi, a u DMA zonama su potrošači lokacijski iskontrolisani na terenu. U VP Bijeljina u GIS bazu podataka je uneseno oko 50% potrošača vode i 70%

²² DMA (Defined measuring areas) – Definisana mjerna mjesta/zona

²³ GIS - Geoinformacioni sistem

²⁴ Prilog 4 – Nefakturisana voda na nivou Republike Srpske i u posmatranim vodovodnim preduzećima u periodu 2014-2020. godina

²⁵ Prilog 5 – Gubici vode u tri vodovodna preduzeća u periodu 2014-2020. godina prikazani po IWA WLSG metodologiji

potrošača kanalizacije. U GIS bazi još uvijek nisu povezana sva Odjeljenja u VP tako da se podaci o očitavanju potrošnje direktno ubacuju u GIS bazu podataka da i naplatna služba i ekonomsko-pravni sektor ima taj podatak, ali i tehnički sektor radi raznih analiza sistema.

VP nemaju u potpunosti zoniranu mrežu, te ni ugrađene vodomjere na pojedinim krakovima u distributivnoj mreži. VP Banja Luka i Bijeljina imaju jedan dio mreže zoniran na kojima se prati, tj. vrše mjerenja vode i utvrđivanje gubitaka vode na tim zonama. Ostali dio mreže je u fazi zoniranja. U VP Istočno Sarajevo vodomjeri nisu ugrađeni na pojedinačnim krakovima, koriste se prenosni mjerači prema potrebi po određenim krakovima u distributivnoj mreži. VP Pale ima na devet mjernih mjesta ugrađene vodomjere.

VP Banja Luka i Bijeljina imaju ugrađene vodomjere kod svih registrovanih potrošača, Istočno Sarajevo kod 95% i VP Pale ima 93% ugrađenih vodomjera. U VP Banja Luka i Bijeljina vrši se sistemska redovna zamjena vodomjera i vanredna zamjena u slučaju neispravnosti vodomjera. U sistemu postoji određeni broj vodomjera koji nisu baždareni u zakonskom roku tokom 2020. i 2021. godine zbog prisutnog problema pandemije. U VP Pale oko 50% vodomjera se verifikuje i baždari u zakonskom roku. Dok u VP Istočno Sarajevo vodomjeri kod potrošača se baždare ili mijenjaju ako postoji sumnja u ispravnost istih.²⁶

Treća preporuka

Vodovodna preduzeća trebalo bi da izvrše reorganizaciju i formiranje ekonomske cijene vode u cilju uspješnijeg upravljanja vodovodnim sistemima.

Status preporuke: Preporuka nije provedena

Obrazloženje statusa:

VP nisu preduzimale aktivnosti na reorganizaciji, u smislu razdvajanja osnovne i sporedne djelatnosti, razdvajanje i vođenje troškova po djelatnostima, mjestima nastanka i nosiocima kako bi se utvrdila jedinična cijena vode. Iako je u VP Banja Luka izvršena djelimična podjela troškova koja se radi na osnovu internih dokumenata (faktura, ključ za podjelu troškova – procentualno, po organizacionim jedinicama) nije utvrđena jedinična cijena vode. Sistem seoskih vodovoda je komplet odvojen, kako je i preuzet. Takođe, u VP Pale je izvršeno razdvajanje konta na kojima se vode troškovi po organizacionim jedinicama i troškovi koji nastaju kao posljedica održavanja i intervencija na mreži. Razdvojeni su troškovi koji se odnose na sve četiri organizacione jedinice VP, ali nije utvrđena jedinična cijena vode.

VP navode da u nedostatku usvojene Metodologije za utvrđivanje cijene vode, nisu ni utvrdili ekonomsku cijenu vode i predložili na usvajanje Skupštini opštine/grada. MPŠV je tokom 2021. godine izradilo Nacrt Uredbe o metodologiji utvrđivanja najniže osnovne cijene vodnih usluga u RS i čijim usvajanjem će se stvoriti osnovne pretpostavke za provođenje ove preporuke.

U Aneksu 4.1. "Snabdijevanje vodom naselja i privrede koja troši vodu iz gradskih vodovoda" Strategije integralnog upravljanja vodama Republike Srpske nabrojani su dokumenti najvažnijih svjetskih skupova o vodama i životnoj sredini u kojima su istaknuti bazni principi, i to da cijena vode mora da bude realna i da obuhvati sve troškove zahvatanja, prečišćavanja i distribucije vode, ali i troškove zaštite izvorišta i ekonomska politika treba da omogućava samofinansiranje sektora voda, kroz adekvatno naplaćivanje vode i svih vodnih usluga. Ekonomska cijena vode je najvažniji preduslov za uspješno poslovanje VP. Jedan od najznačajnijih preduslova jeste određivanje vrijednosti vode, s obzirom da je vrijednost vode polazna osnova u procesu formiranja cijene. U VP cijena 1m³ vode za individualne potrošača i pravna lica je različita, a

²⁶ Prilog 6 – GIS baze i mjerenja vode u četiri vodovodna preduzeća

sačinjena je od troškova zahvaćene vode – vodosnabdijevanje (KM/m³), troškova ispuštene vode (KM/m³), naknade PDV-a, naknade za Vodni doprinos 1 – naknada za uzetu vodu (KM/m³) i naknade za Vodni doprinos 2 – naknada za zaštitu voda (KM/m³). Cijena vode u VP je različita, uglavnom zavisna od stepena razvijenosti i finansijskog stanja JLS, te od kategorije potrošača.²⁷

U posmatrana četiri VP cijena vode za individualne potrošače bez PDV-a i vodnog doprinosa se kreće od najniže 0,80 KM/m³ u VP Pale do najviše 1,17 KM/m³ u VP Bijeljina. Cijena vode za pravna lica kreće se od najniže u VP Bijeljina 1,17 KM/m³ do najviše 2,01 KM/m³ u VP Pale.²⁸ U VP Bijeljina cijena vode i kanalizacije je izjednačena za sve kategorije potrošača, što je utvrđeno Sporazumom o javnim uslugama i mjerama za unapređenje vodovodnog i kanalizacionog sistema na području opštine Bijeljina, a koji je proistekao iz Ugovora o kreditnom zaduženju sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj.

²⁷ Aneks 4.1. Snabdijevanje vodom naselja i privrede koja troši vodu iz gradskih vodovoda, Aneks 4. Snabdijevanje vodom stanovništva i industrije, Strategija integralnog upravljanja vodama Republike Srpske

²⁸ Prilog 7 – Cijena vode za individualne potrošače i pravna lica u četiri vodovodna preduzeća u 2014. i 2020. godini

3 ZAKLJUČAK

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je izvršila naknadni pregled provođenja preporuka iz Izvještaja revizije učinka "Upravljanje vodovodnim sistemima". Naknadnim pregledom se utvrđuje kako su nadležne institucije reagovala na Izvještaj, da li su doneseni i realizovani akcioni planovi i koji su rezultati provedenih mjera i aktivnosti u upravljanju vodovodnim sistemima.

Nalazi izvršenog naknadnog pregleda pokazuju da su nadležne institucije i vodovodna preduzeća, većina u skladu sa svojim nadležnostima za određeni segment upravljanja vodovodnim sistemima, donijele akcione planove, na osnovu njih preduzimale određeni broj mjera i aktivnosti i ostvarile određene rezultate i djelimično uticale na poboljšanje stanja u upravljanju vodovodnim sistemima.

Aktivnosti Vlade Republike Srpske i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske su u posmatranom periodu realizovane kroz usvajanje Strategije integralnog upravljanja vodama i druge strateške dokumente, te preduzete određene mjere i aktivnosti za djelimično obezbjeđenje preduslova za uspješno upravljanje vodovodnim sistemima. Jedinice lokalne samouprave, kao osnivači vodovodnih preduzeća, su svoje aktivnosti realizovale kroz izradu i potpisivanje Sporazuma/ugovora o regulisanju međusobnih prava i obaveza i mjera za unapređivanje vodosnabdijevanja na njihovoj teritoriji. Djelimično su utvrdile kriterijume i prioritete za izgradnju i rekonstrukciju vodovodne mreže i pratećih infrastrukturnih objekata. Većina jedinica lokalne samouprave nije donijela odluke o ekonomskim cijenama vode, niti su im takve cijene predlagane od strane vodovodnih preduzeća.

Ostvareni su određeni rezultati svake od nadležnih institucija i vodovodnih preduzeća za poboljšanje upravljanja vodovodnim sistemima. Na osnovu takvih informacija o aktivnostima i pokazatelja o ostvarenim rezultatima, revizija se uvjerila da su, od ukupno pet datih preporuka, četiri djelimično provedene i jedna preporuka nije provedena.

Efikasno okončanje preostalog dijela aktivnosti na tekućem provođenju preporuka datih Vladi Republike Srpske i Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, jedinicama lokalne samouprave i vodovodnim preduzećima u značajnoj mjeri je povezano. U tom smislu revizija preporučuje da se nastave aktivnosti u segmentu donošenja metodoloških dokumenata za analizu i kontrolu gubitaka vode i utvrđivanje ekonomske cijene vode. Potrebno je nastaviti aktivnosti na razdvajanju i vođenju troškova po djelatnostima, mjestima nastanka i nosiocima u vodovodnim preduzećima. U skladu sa navedenim neophodna je reorganizacija u cilju održivosti rada vodovodnih preduzeća i utvrđivanja ekonomske cijene vode. Navedene aktivnosti bi mogle biti realizovane koordinisanim djelovanjem nadležnih institucija i vodovodnih preduzeća u cilju poboljšanja upravljanja vodovodnim sistemima.

Vođa revizorskog tima
Daliborka Milijević, s.r.

PRILOZI

Prilog 1. Lista referenci

1. Strategija integralnog upravljanja vodama Republike Srpske 2015-2024. godine
2. Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Save Republike Srpske (2018-2021. godina)
3. Plan upravljanja oblasnim riječnim slivom (distriktom) rijeke Trebišnjice Republike Srpske (2018-2021. godina)
4. Zakon o vodama Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 50/06, 92/09, 121/12 i 74/17)
5. Zakon o komunalnim djelatnostima Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 124/11 i 100/17)
6. Zakon o zaštiti životne sredine Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 71/12, 79/15 i 70/20)
7. Zakon o republičkoj upravi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 115/18)
8. Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 97/16, 36/19 i 61/21)
9. Zakon o prenosu sredstava društvene u državnu svojinu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 4/93, 29/94, 31/94, 9/95, 8/96 i 20/98)
10. Zakon o utvrđivanju i prenosu prava raspolaganja imovinom jedinice lokalne samouprave ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/06)
11. Zakon o prenosu prava svojine na kapitalu Republike Srpske u preduzećima koja obavljaju komunalne djelatnosti na jedinice lokalne samouprave ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 50/10)
12. Zakon o javnim preduzećima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 75/04, 78/11)
13. Zakon o privrednim društvima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 127/2008, 58/2009, 100/2011, 67/2013, 100/2017 i 82/2019)
14. Pravilnik o Vodnom informacionom sistemu ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 71/20)
15. Trogodišnji i godišnji planovi poslovanja vodovodnih preduzeća za period 2015-2021. godina
16. Izvještaji o poslovanju vodovodnih preduzeća za period 2015-2020. godina
17. Odluke o cijeni vode (KM/m³)
18. Sporazumi/ugovori o javnim uslugama vodovodnih preduzeća i jedinica lokalnih samouprava
19. Izvještaji o radu Nadzornog odbora i Odbora za reviziju u vodovodnim preduzećima
20. Akcioni planovi i izvještaji, informacije ili analize vršene u posmatranom periodu o stanju o gubicima vode i u ukupnom upravljanju vodovodnim sistemima
21. Druga akta i dokumenta nadležnih institucija i vodovodnih preduzeća obuhvaćenih naknadnim pregledom
22. Upitnici popunjeni od strane institucija i vodovodnih preduzeća obuhvaćenih naknadnim pregledom
23. Okvirna direktiva o vodama EU (2000/60/EZ) - osnovni dokument
24. Direktiva o vodi za piće (98/83/EZ)
25. Direktiva o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEZ) - izmijenjena i dopunjena Direktivom (98/15/EEZ) i Uredbom EZ(1882/2003)

Prilog 2. Osnovni pojmovi iz Vodnog bilansa po IWA metodologiji

Voda koja donosi prihod - predstavlja količinu vode koja je uspješno isporučena potrošačima, i koja bi trebala da donese prihod u VP.

Voda koja ne donosi prihod – Predstavlja količinu vode koja ostaje neobračunata i samim tim ne donosi prihod za VP. Izražava se kao razlika količine isporučene i proizvedene vode, tj. vode koja je ušla u distributivni vodovodni sistem ili kao zbir ukupnih gubitaka u mreži i nefakturisane ovlaštene potrošnje.

- Voda koja ne donosi prihod kao zapremina - Definiše se u procentima u odnosu na količinu vode koja je ušla u distributivni sistem na godišnjem nivou. Može se izračunati iz Bilansa vode i služi kao finansijski pokazatelj opšteg stanja.
- Voda koja ne donosi prihod kao trošak - Definiše se kao zapremina neprihodovane vode u odnosu na godišnje troškove upravljanja vodovodnim sistemom i uključuje različite jedinične troškove za sve komponente vode koja ne donosi prihod.

Legalna potrošnja – je godišnja količina vode koju utroše svi potrošači koji su registrovani i legalno priključeni na vodovod. Količina potrošene vode (mjerene i nemjerene) od strane registrovanog korisnika, samog VP, i ostalih legalnih korisnika (vatrogasci, parkovi i sl.).

Gubici vode – su razlika između količine vode unijete u vodovodni distributivni sistem i vode koja donosi prihod, odnosno fakturisane isporučene vode. Gubici vode su ukupna količina vode koju potrošači nisu iskoristili za svoje potrebe. Sa stanovišta poslovanja VP količine vode koje nisu naplaćene od potrošača. Gubici vode mogu se izražavati po kilometru mreže, stanovniku ili priključku.

Stvarni (fizički) gubici vode – voda koju potrošači nisu iskoristili za svoje potrebe jer je ta voda istekla iz sistema kroz procurivanje iz cijevi i priključaka, prelivanja iz rezervoara i dr.

Prividni (komercijalni) gubici vode – voda koju su potrošači utrošili za svoje potrebe ali koja nije registrovana ili naplaćena zbog grešaka u mjerenju, grešaka u evidenciji potrošača, načinu obrade mjerenja i obračunu utrošene vode, kao i potrošnja nelegalnih priključaka i potrošača.

Ekonomski nivo gubitaka vode – je onaj za koji zbir cijene izgubljene vode i troškova na kontroli gubitaka ima minimum.

U ekonomskim analizama gubitke vode treba izražavati u novčanoj protivvrijednosti. Cijena vode izgubljena na stvarnim gubicima se obračunava korištenjem jediničnih operativnih troškova proizvodnje i distribucije vode (marginalni troškovi). Izgubljeni prihod od prividnih gubitaka se obračunava korištenjem prodajne cijene vode (jer su korisnici vodu utrošili, ali je nisu platili).

Prilog 3. Fakturisana i naplaćena realizacija u posmatranim vodovodnim preduzećima u periodu 2019-2020. godina

Tabela 1. Vodovodno preduzeće Banja Luka

Fakturisana i naplaćena realizacija VP Banja Luka_2019_2020										
u KM										
	Saldo na dan 01.01.2019.	Fakturisano I-XII 2019.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2019.	Saldo na dan 31.12.2019.	Fakturisano I-XII 2020.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2020.	Saldo na dan 31.12.2020.	
	1	2	3	4	5((1+2)-(3+4))	6	7	8	9((5+6)-(7+8))	
1 UKUPNO (sve kategorije potrošača)	11723424	19611925	20556678		10778671	19941157	20009393		10710435	
1.1. Široka potrošnja	2392227	7335217	7411415		2316030	7838880	7745830		2409080	
1.2. ZEV/KS	1449813	5271939	5142518		1579235	5649424	5500432		1728228	
1.3. Mala privreda	1538279	2346827	2385228		1499878	2045698	2027313		1518264	
1.4. Društveni potrošači	6343105	4657942	5617518		5383528	4407154	4735819		5054864	

Tabela 2. Vodovodno preduzeće Bijeljina

Fakturisana i naplaćena realizacija VP Bijeljina_2019_2020										
u KM										
	Saldo na dan 01.01.2019.	Fakturisano I-XII 2019.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2019.	Saldo na dan 31.12.2019.	Fakturisano I-XII 2020.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2020.	Saldo na dan 31.12.2020.	
	1	2	3	4	5((1+2)-(3+4))	6	7	8	(7+8)	
1 UKUPNO (sve kategorije potrošača)	2705010	10650198	10716474		2638735	10525096	10316869		2846962	
1.1. Potraživanja za vodu privredna lica i ostala pravna lica (kategorija 6)	626676	618711	638108		607278	609645	534311		682613	
1.2. Građani (kategorija 7,8,9)	1810063	8820943	8877902		1753104	8719666	8652032		1820737	
1.3. Potraživanja za usluge privredna lica, pravna i fizička lica	268271	1210544	1200463		278352	1195785	1130525		343612	

Izvor: Upitnici popunjeni od strane vodovodnih preduzeća

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske

Tabela 3. Vodovodno preduzeće Istočno Sarajevo

Fakturisana i naplaćena realizacija VP Istočno Sarajevo_2019_2020									
u KM									
	Saldo na dan 01.01.2019.	Fakturisano I-XII 2019.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2019.	Saldo na dan 31.12.2019.	Fakturisano I-XII 2020.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2020.	Saldo na dan 31.12.2020.
	1	2	3	4	5((1+2)-(3+4))	6	7	8	(7+8)
UKUPNO (sve kategorije potrošača)	1734181	3307234	558916	2762885	1719614	3430830	498398	2810334	1841711
1.1. Fizička lica	805124	2349609	366402	1987458	800873	2519310	358688	2105857	855638
1.2. Industrija (a.d., d.o.o.)	620042	522835	127562	406925	608390	491698	78213	362703	659172
1.3. Strane organizacije	15252	208959	15253	192249	16709	210733	16710	193445	17287
1.4. Preduzetnici	293763	225830	49699	176253	293641	209089	44788	148329	309613

Tabela 4. Vodovodno preduzeće Pale

Fakturisana i naplaćena realizacija VP Pale_2019_2020									
u KM									
	Saldo na dan 01.01.2019.	Fakturisano I-XII 2019.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2019.	Saldo na dan 31.12.2019.	Fakturisano I-XII 2020.	Ukupno naplaćeno na osnovu salda od 01.01.	Naplaćeno na osnovu faktura za I-XII 2020.	Saldo na dan 31.12.2020.
	1	2	3	4	5((1+2)-(3+4))	6	7	8	9((5+6)-(7+8))
UKUPNO (sve kategorije potrošača)	1351144	2795058	590752	2231385	1324065	2922077	540459	2331629	1374054
1.1. Privreda	460735	1308250	259706	1150155	359124	1665751	212920	1297150	514805
1.2. Stanovništvo	1064043	1386698	329633	934219	1186889	1159055	317572	950214	1078158
1.3. Ostalo	5188	100110	1413	96209	7676	97271	9967	92033	2947
1.4. Ispravka	-178822			50802	-229624			-7768	-221856

Izvor: Upitnici popunjeni od strane vodovodnih preduzeća

Prilog 4. Nefakturisana voda na nivou Republike Srpske i u posmatranim vodovodnim preduzećima u periodu 2014-2020. godina

Tabela 1. Procenat nefakturisane vode, odnosno vode koja ne donosi prihod u četiri vodovodna preduzeća, ukupno na nivou Republike Srpske i planirani nivo gubitaka vode u Republici Srpskoj u periodu 2014-2020. godina

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
VP_Banja Luka	39,10%	37,50%	37,00%	36,83%	36,80%	37,04%	38,20%
VP_Bijeljina	51,71%	50,12%	46,34%	42,37%	38,71%	38,06%	37,81%
VP_Istočno Sarajevo	46,36%		56,34%	53,32%	45,90%	55,48%	57,17%
VP_Pale	51,00%	48,27%	39,02%	46,68%	44,47%	52,08%	44,55%
Ukupno_RS*	42,01%	42,82%	42,83%	43,61%	42,93%	43,20%	42,62%
Planirani nivo gubitaka vode_RS**	20,00%	25,00%	25,00%	25,00%	25,00%	25,00%	25,00%

*Ukupna nefakturisana voda u svim vodovodnim preduzećima u Republici Srpskoj

** Strategija integralnog upravljanja vodama Republike Srpske

Izvor: Statistički bilten, dokumentacija i obavljene intervjui u vodovodnim preduzećima i Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske

Prilog 5. Gubici vode u tri vodovodna preduzeća u periodu 2014-2020. godina prikazani po IWA WLSG metodologiji

Tabela 1. Vodovodno preduzeće Banja Luka od 2002. godine utvrđuje Vodni bilans i vrši obračun gubitaka vode po IWA metodologiji

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Stvarni gubici vode (IWA)	30,02%	29,01%	27,47%	27,37%	27,85%	29,23%	30,00%
Gubici vode	32,10%	31,70%	30,44%	31,00%	30,14%	31,45%	32,20%
Nefakturisana voda	39,10%	37,50%	37,00%	36,83%	36,80%	37,04%	38,20%

Tabela 2. Vodovodno preduzeće Bijeljina od 2015. godine utvrđuje Vodni bilans i vrši obračun gubitaka vode po IWA metodologiji

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Stvarni gubici vode (IWA)	42,25%	37,86%	33,28%	28,78%	28,28%	27,99%
Gubici vode	47,50%	42,21%	39,14%	35,26%	34,80%	34,53%
Nefakturisana voda	50,12%	46,34%	42,37%	38,71%	38,06%	37,81%

Tabela 3. Vodovodno preduzeće Istočno Sarajevo od 2016. godine utvrđuje Vodni bilans i vrši obračun gubitaka vode po IWA metodologiji

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Stvarni gubici vode (IWA)	39,42%	44,90%	36,55%	46,80%	48,96%
Gubici vode	44,76%	50,49%	43,01%	52,24%	54,18%
Nefakturisana voda	56,34%	53,32%	45,90%	55,48%	57,17%

Izvor: Vodni bilansi, druga dokumentacija i obavljeni intervjui u vodovodnim preduzećima

Prilog 6. GIS baze i mjerenja vode u četiri vodovodna preduzeća

Tabela 1. Stanje GIS baza u vodovodnim preduzećima_ avgust 2021. godine

GIS BAZA PODATAKA	VP Banja Luka	VP Bijeljina	VP Istočno Sarajevo	VP Pale
GIS - Da li je završena baza podataka u GIS-u?	90%, a kontinuirano se unose podaci o novim cjevovodima.	90%, a kontinuirano se unose podaci o novim cjevovodima.	90%, a kontinuirano se unose podaci o novim cjevovodima.	95%, a kontinuirano se unose podaci o novim cjevovodima.
Da li je završen Katastar podzemnih instalacija?	Svi cjevovodi su katastarski snimljeni i svakodnevno se ažuriraju. Lokalni cjevovodi nisu katastarski snimljeni.	Oko 20% priključnih vodova i oko 50% fekalnih kolektora od izgrađenih i svakodnevno se vrši ažuriranje.	Oko 90% podzemnih instalacija i svakodnevno se vrši ažuriranje.	Oko 95% stare mreže je uneseno, a od 2015. godine sva izgrađena mreža je unesena i svakodnevno se vrši ažuriranje.
Da li su uneseni podaci o cjevovodima i objektima u sistemu (pumpne stanice i rezervoari)?	Da	Uneseni su svi distributivni i transportni cjevovodi, sve pumpne stanice, te oko 20% priključnih vodova.	Podaci o pumpnim stanicama i rezervoarima su kompletirani. Nedostaju podaci o krakovima koje je stanovništvo izvodilo samostalno.	Uneseni podaci o cjevovodima i objektima u sistemu (pumpne stanice i rezervoari).
Da li su uneseni podaci o potrošačima?	Kroz GIS bazu podataka se vide svi podaci o potrošačima iz poslovne baze. U DMA zonama su potrošači lokacijski iskontrolisani na terenu.	Uneseno je oko 50% potrošača vode i 70% korisnika kanalizacije.	Svi podaci o potrošačima su uneseni u bazu podataka.	Svi podaci o potrošačima su uneseni u bazu podataka.
Da li se može dobiti podatak iz GIS-a o potrošnji vode po zonama sistema, bilo da se radi o zonama rezervoara ili visinskim zonama?	Može za pojedine dijelove grada. Po DMA zonama i unutar njih se može raditi bilans vode.	Ne, još nisu povezane baze GIS-a i program "Voda", a nije završeno ni zoniranje sistema.	U GIS-u je sistem vodosnabdijevanja podijeljen na zone prema izvoru snabdijevanja i mogućnosti izolovanja zone, odnosno mogućnosti kontrole potrošnje vode i proračuna gubitaka.	Podaci po zonama rezervoara su dostupni, ali podaci po DMA zonama djelimično.
Da li su u GIS-u povezana Odjeljenja u preduzeću (tako da se podaci o očitavanju potrošnje direktno ubacuju u GIS bazu podataka da i naplatna služba ima taj podatak, ali i tehnički sektor radi raznih analiza sistema?)	Da, postoji veza sa komercijalnim sektorom u smislu potrošnje. Veza sa službom naplate ne postoji.	Ne, još nisu povezane baze GIS-a i programa "Voda", nije završeno ni zoniranje sistema, a ni svi iz tehničkog sektora nemaju još uvijek pristup GIS-u zbog tehničkih problema.	Podaci o očitavanju potrošnje vode kod potrošača ubacuju se u sistem naplatne službe odakle se povlače u GIS informacionu bazu.	Podaci iz GIS baze i Metering aplikacije koriste sve službe tehničkog sektora, službe iz ekonomsko-pravnog sektora ne koriste podatke iz GIS baze i Metering aplikacije.

Izvor: Upitnici popunjeni od strane vodovodnih preduzeća i obavljeni intervjui

Tabela 2. Mjerenja vode u vodovodnim preduzećima_ avgust 2021. godine

MJERENJA VODE	VP Banja Luka	VP Bijeljina	VP Istočno Sarajevo	VP Pale
Da li su ugrađeni mjerači na izvorištima, na izlazu iz rezervoara i po pojedinim sekcijama sistema?	Na izvorištima da, nekim rezervoarima i pojedinim dijelovima grada.	Na izvorištu su na svih pet izlaznih cjevovoda postavljeni mjerači protoka, na izlazu iz rezervoara i po pojedinim sekcijama sistema nisu.	Ugrađen je mjerac protoka na fabrici vode „Tilava“ na izlaznom cjevovodu DN600, ugrađen je mjerac protoka na vodozahvatu Toplik i vodozahvatu Topličina, ugrađeni su mjerači protoka/pritiska na ulazima u zone (zona Dobrinja 4, Vojkovići, na transportnom cjevovodu DN400).	Izvorište vrelo Miljacke (sabirni rezervoar za komplet zahvaćenu vodu za mjesto Pale), na izlazu ugrađen EM mjerac protoka na koji je ugrađen specijalizovani uređaj-data logger.
Da li ugrađeni vodomjeri na pojedinim krakovima u distributivnoj mreži (radi praćenja potrošnje po pojedinim krakovima distributivne mreže)?	15 formiranih stalnih mjernih zona sa ugrađenim mjeračima protoka preko kojih se kontroliše količina vode koja se isporučuje u određene zone.	Ne, za sada su definisane DMA zone (ukupno 23) i mjesta izgradnje šahtova za mjerače protoka, nabavljena je većina opreme i fazonskih komada za postavljanje četiri mjerača protoka kako bi se odvojile četiri zone. U ovoj fazi ostaje još da se izgrade šahtovi za ugradnju mjerača.	Vodomjeri na pojedinačnim krakovima nisu ugrađeni nego se koriste prenosni mjerači prema potrebi po određenim krakovima u distributivnoj mreži.	Na devet mjernih mjesta (krakova) ugrađen su vodomjeri koji su opremljeni data loggerima (šest mjernih mjesta se nalazi na sistemu vodosnabdijevanja OC Jahorina i tri na sistemu Pale).
Da li su ugrađeni vodomjeri kod svih potrošača?	Da	Da	Vodomjeri su ugrađeni kod 13.191 domaćinstava (95%) i 1.744 poslovnih subjekata (96%), 660 domaćinstava i 70 privrednih subjekata su na paušalnoj potrošnji.	Vodomjeri su ugrađeni kod 8246 potrošača (93%), a 578 potrošača su na paušalnoj potrošnji.
Da li su svi vodomjeri kod potrošača ispravni (baždareni u skladu sa zakonom, neispravni zamijenjeni)?	Vrši se sistematska redovna zamjena vodomjera i vanredna zamjena u slučaju neispravnosti vodomjera. U sistemu postoji određeni broj vodomjera koji nisu baždareni u zakonskom roku.	Od kraja 2013. godine vrši se sistematska redovna zamjena vodomjera i vanredna zamjena u slučaju neispravnosti vodomjera. U sistemu postoji određeni broj vodomjera koji nisu baždareni u zakonskom roku.	Vodomjeri kod potrošača su ispravni, a ako postoje bilo kakve sumnje u ispravnost onda se baždare ili mijenjaju.	Vodomjeri kod potrošača su ispravni, a ako postoje bilo kakve sumnje u ispravnost onda se baždare ili mijenjaju. Oko 50% vodomjera je u zakonskom roku verifikacije.

Izvor: Upitnici popunjeni od strane vodovodnih preduzeća i obavljani intervjui

Prilog 7. Cijena vode za individualne potrošače i pravna lica u četiri vodovodna preduzeća u 2014. i 2020. godini

Tabela 1. Cijena vode u KM po m³ bez PDV-a u zavisnosti od kategorije potrošača i vodovodnog preduzeća

Kategorije potrošača	Individualni potrošači		Pravna lica	
	2014.	2020.	2014.	2020.
VP Banja Luka	0,73	0,84	1,90	1,90
VP Bijeljina	1,30	1,17	1,30	1,17
VP Istočno Sarajevo	0,82	0,82	1,36	1,36
VP Pale	0,80	0,80	2,01	2,01

Izvor: Odluke i zaključci o utvrđivanju cijene vode i obavljeni intervjui u vodovodnim preduzećima